

Høringsuttalelse til Multiconsults flomlukerapport og SKLs tilleggsrapport

Av Torbjørg og Geir Veland

Lokal motstand mot kraftverk

Motstanden mot flomsikring ved flomtunnel med kraftverk er meget stor i Odda-samfunnet. Diskusjoner blant befolkningen i lokalsamfunnet, underskriftslistor, oppslutning og engasjement ved markering på 1. mai og på folkemøtene, mange innlegg i Hardanger Folkeblad og diskusjonsgrupper på Facebook vitner om en motstand mot SKLs konsesjonssøknad som er formidabel.

Økende politisk motstand mot kraftverk

Odda kommunestyre skal i møte 16. mai avgi sin uttale om flomlukeløsningen som et alternativ til flomtunnel med kraftverk. Flere og flere politikere ser flomlukealternativet som en bedre løsning enn kraftverkløsningen, fordi en flomluke vil ha tilnærmet samme flomdempende effekt, men gjør ingen negative inngrep i natur og miljø. Med andre ord observeres det en økende uro på de store negative konsekvensene, både på lang og kort sikt, som SKLs flomkraftverk vil ha for Odda-samfunnet. Mange av disse konsekvensene er uttalt og beskrevet i detalj i høringsuttalelser til konsesjonssøknaden og er både utvidet og forsterket i tiden etter.

Rådmannens ensidige saksbehandling

Rådmannen i Odda har innstilt til kommunestyret at flomtunnel med kraftverk er den mest robuste måte å sikre mot framtidige flommer på. Saksutredningen bærer preg av en ensidig støtte til SKLs egne konsekvensutredninger og begrunnelser, mens Multiconsults flomlukerapport får liten og utelukkende negativ omtale. Odda kommunestyre vedtok i møte i september 2015 enstemmig to punkter: 1) en samarbeidsavtale mellom Odda kommune og SKL om å utrede en løsning med flomtunnel med kraftverk på østsiden av Odda mellom Sandvinsvatnet og Skogen og 2) at rådmannen bes om å iverksette arbeid med overordnede planer for flomsikring i samarbeid med NVE der en skulle se på alternative løsninger for sikring av hele Opo-vassdraget mot framtidige flommer. Store ressurser er brukt i løpet av denne tiden på utredning av flomtunnel med kraftverk, mens utredning av alternative flomsikringstiltak i hele vassdraget er omtrent ikke blitt gjort.

Brudd på Stortingets premiss for eventuell SKL-konsesjon?

Under Stortingets behandling om det skulle åpnes for konsesjonsbehandling av en utbygging av Opo-vassdraget uttalte flertallet dette (Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet): «Flertallet viser også til at Opo er en regionalt viktig storlakselv, og legger til grunn at varig flomvern må ta hensyn til dette. Flertallet understreker at inngrep som reduserer vassdragets verneverdier må søkes unngått.»

Bevaring av villaksstamme i Opo er således å betrakte som en forutsetning for en eventuell kraftverksutbygging. SKL kan ikke dokumentere at laksen vil overleve en regulering. Fagekspertene uttaler at det er stor fare for at laksen vil forsvinne fra Opo for godt og gir svært gode begrunnelser for dette med bakgrunn i egen ekspertkompetanse. Selv en liten tvil om

laksens overlevelsesmulighet ved en regulering bør i seg selv sette en stopper for konsesjonssøknaden.

Opo-elvens verdi i seg selv

Kraftverkløsningen betyr minstevassføring i Opo. Dette innebærer at elven blir en «sildrebekk» og elvas betydelige og historiske verdi for lokalsamfunnet vil være tapt for evig tid. Opo-elven har vært og er av stor rekreasjons- og opplevelsesverdi for Odda-samfunnet og er også et turistprodukt. Dette var en hovedgrunn til vernevedtaket i 1973.

Behov for flomsikring

Flomtunnel med kraftverk vil medføre at en betydelig andel av de 100 millionene som NVE har brukt til flomsikring av Opo må anses for å være bortkastet. Det hadde rett og slett ikke vært nødvendig å gjennomføre alle disse tiltakene. Multiconsultrapporten viser at flomluker kan løse flomutfordringene i Opo og på Sandvin på en utmerket måte, når NVE har fullført sikringstiltakene, herunder det svake punktet ved Åstø i utløpsosen. Finanseringen av flomlukene mener vi er et statlig ansvar og anmoder regjeringen/Stortinget om å finansiere tiltaket.

Da ny bro ble bygget over utløpsosen i 1973 (riksvei 13) ble det fylt ut masser i elven for at anleggsmaskiner skulle komme til i forbindelse med byggingen av broforankringene. Meningen var at disse massene skulle fjernes igjen etterpå. Protester fra enkelte beboere på Sandvin førte til at bare deler av disse massene ble fjernet. Bakgrunnen for protestene var at de ville ha et høyere nivå på Sandvinvatnet slik at de kunne få naturlig tilførsel av vann til jordene på Sandvin. Mange advarte mot at dette kunne gi utfordringer ved framtidige flommer for områdene rundt Sandvinvatnet, noe vi så skjedde ved flommen i 2014. Her vil vi legge til at det på 1970-tallet ble bygget to eneboliger på Sandvin på kote 89. Begge boligbyggerne visste om flomfaren da de bygget og i det ene tilfellet ble byggesøknaden avvist 3 ganger, men ble anket helt inn til departementet før byggetillatelse til slutt ble gitt. Begrunnelsen for avslagene var nettopp flomfaren. Etter flommen i 2014 ble skader på disse to boligene brukt av dem som argument og støtte til flomtunnel med kraftverk.

Det foreligger ingen planer eller utredninger om hvordan Hildal og områdene videre sørover skal flomsikres. Dette var en premiss i Odda kommunestyre i september 2015. Vi mener at det først må lages en samlet plan for sikring av hele vassdraget, for så å ta en beslutning om hvilke tiltak som faktisk er nødvendig å gjennomføre og i hvilken rekkefølge. Aktuelle tiltak kan for eksempel være: permanent senkning av vannstanden i Sandvinvatn ved tilbakeføring til opprinnelig terskelnivå, utgraving av masser i Storelva fra Sandvin og helt opp til Lontjørn (E134), herunder fjerning av steiner som ble dumpet i elva av Statens Vegvesen da nye E134 ble bygget overfor Jøsendal/Skarsmo og fjerning av masser som har medført at Storelva over tid er blitt grunnere, bygging av murer/voller langs Storelva der dette vil være nødvendig, herunder langs Storelva og Stølselva ved Hildal.

Veiplaner Odda vest

Tungtrafikken på den smale veien på riksvei 550 inn til og gjennom Odda sentrum er stor og belastende. Det er laget planer om bygging av veitunnel på vestsiden av Odda som ikke lar seg realisere dersom flomtunnelen blir bygget. Veitunnelen er også ment å være en del av den

framtidige veiforbindelsen mellom Odda og Bergen. Dette er en svært uheldig konsekvens av en eventuell flomtunnel.

SKL

SKL har i sine utredninger avvist omtrent alle innvendinger som er kommet, eller har latt være å svare på svært viktige spørsmål. Dette gjelder eksempelvis faren for oppvirvling av giftstoffer fra bunnsedimenter i havnebassenget der planlagt utløp av flomtunnelen er plassert, faren for ødeleggelse av Opo som lakseelv, konsekvenser av omfattende sprengningsaktivitet i råtefjell, faren for vannlekkasjer fra flomtunnelen, forurensing av Sandvinsvatnet gjennom dumping av steinmasser som inneholder giftstoffer fra dynamitt, konsekvenser ved anleggstrafikk i boligstrøk, nær barnehager og skoler mv. Rekken av argumenter er vesentlig lengre enn dette, og vi viser til høringsuttalelser fra februar 2018 som redegjør i detalj om dette.

SKL har utelukkende kommersielle interesser og ønsker konsesjon for å tjene penger på kraftsalg. For SKL haster det med å få avklart en konsesjon, slik at oppstart kan skje tidsnok til at kraftverket kan settes i drift før utgangen av 2021. Dette tidspunktet er siste frist for å få tildelt elsertifikater (grønne sertifikater) hvert år fram til ordningen avvikes i 2035. SKL har skriftlig uttalt at elsertifikatene er en forutsetning for utbyggingen og prosjektet vil være ulønnsomt uten disse. Om SKL rekker fristen i 2021 vil de få tildelt elsertifikater til en verdi av minst 100 millioner kroner. Dette er selvsagt avhenger av sertifikatprisen i markedet. Anslaget er basert på en gjennomsnittspris på 4 øre per kwh.

Elsertifikatordningen premierer med andre ord SKL, mens lokalsamfunnet sitter igjen med ødelagt lokalsamfunn.

Saksbehandlingstid

Hastverk er lastverk og i denne svært viktige og komplekse saken er det viktig å bruke god tid til å utrede alle alternativer og mulige konsekvenser av dem, samt gjøre en grundig saksbehandling av konsesjonssøknaden både i NVE, olje- og energidepartementet (OED) og eventuelt Stortinget (som bør få denne saken til behandling, siden det er de som har bedt om konsesjonsutredning).

Riksrevisjonen hadde i 2014 en gjennomgang av saksbehandlingstider for konsesjonssøknader hos NVE og OED. Saksbehandlingstiden varierte med hvor store og komplekse utbyggingene var og lengre jo større og jo mer komplekse. SKL-prosjektet ville havnet i kategorien stor og kompleks utbygging og oversikten over saksbehandlingstidene viste at det minst er 2 års saksbehandlingstid i NVE og minst 2 år i OED. Flomlukealternativet er langt enklere å saksbehandle.

Vi anbefaler NVE og OED til å bruke nødvendig tid og gjøre en grundig saksbehandling av alle alternativer i denne svært kontroversielle saken.

Eksempler på manglende konsekvensutredning

Ved flere anledninger er SKL utfordret til å redegjøre for konsekvenser av blant annet dette:

- 1) Konsekvenser ved langvarig og omfattende sprengningsaktivitet i råtefjell og
- 2) Konsekvenser av mulige vannlekkasjer i flomtunnelen

I konsekvensutredningene er faren for negative konsekvenser ved disse to forholdene omtalt som «ubetydelige». Til dette vil vi uttale følgende:

Vurderingen av skredfare er foretatt i målestokk 1:5000 og det vises til målinger gjort av NGI. Dette betyr «skrivebordsvurdering» og man har dermed ikke fysisk vært på befaring i det området der tunnelsprengninger er planlagt og kraftverk planlagt bygget.

Kvaliteten på fjellet i området er av en slik karakter at vi som har bodd i området i 30-50 år er svært redde for konsekvenser av den omfattende sprengningsaktiviteten som er planlagt.

Løse steinblokker løsner titt og ofte og mange av dem havner i veibanen i boligfelt. Når det skal sprenges vanntunnel under eiendommer, tilkomsttunneler i svært kort avstand til boliger og bygging av anleggsvei og luftesjakt til flomtunnelen like ved og over bebyggelser (i skredfarlig terreng), er vi bekymret for folks sikkerhet. I tillegg skal selve kraftverket skal ligge like under boliger.

Faren for vannlekkasjer vurderer vi som overhengende. Begrunnelsen for dette baseres på gjennomgang av erfaringsmaterieell ved tunnelsprengninger i andre prosjekter i Norge og til samtaler med personer som har jobbet på prosjekter med tunnelsprengning og kraftutbygging i flere tiår. Det vises i denne sammenheng blant annet til store vannlekkasjer og problemer ved byggingen av Romeriksporten og Mæletunnelen mellom Gvammen og Århus i Telemark. Vi kan også nevne ett tilfellet hvor et fiskevann på fjellet forsvant på et lite øyeblikk under tunnelsprengning i fjellet under i forbindelse med Tokke/Vinje-utbyggingen. Vannet fant veien ned i tunnelen. I et annet tilfelle sank vannivået med 1,5 meter.

Om lag 1 km av flomtunnelen som er planlagt i Odda ligger over tettbebyggelse i Odda sentrum, nær både barnehage, skole og sykehjem. Det kan ikke undervurderes at vannlekkasjer kan oppstå, både på kort sikt som følge av sprengningen og på lang sikt ved at det tross alt skal føres vann gjennom tunnelen i all framtid. Risiko for at nye lekkasjer kan oppstå over tid kan ikke utelukkes, selv om vannlekkasjer som oppstår i anleggsperioden injiseres med betong der og da. Basert på den informasjonen vi har innhentet vil vi påstå at vannlekkasjer er snarere regelen enn unntaket.

Dette skriver SKL om vannlekkasjeproblematikken:

«Risiko for innlekkasje i tunnelene vurderes som lav og utlekkasje fra vannveien vurderes som ikke sannsynlig»

Vi råder NVE og OED, eventuelt Stortinget, på det sterkeste om å avslå SKLs konsesjonssøknad og gå for en flomlukeløsning. Opo-elva er sikret og en flomluke og andre enkle, men effektive tiltak kan sikre hele Opo-vassdraget mot framtidige utfordringer ved store flommer – om de noen gang vil komme.